

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

הכהנים (צד) אינם בכלל ברכה, (צה) *אבל מלפניהם (מג) ובצדיהם *אפלו מחצה של ברזל אינה מסקת. ולאחריהם נמי (צו) *אם הם אנוסים, כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים לבוא, הם בכלל הברכה: כה' בית-הכנסת שכלה כהנים, אם אין שם אלא עשרה (צז) כלם עולים לדוכן. למי מברכין, (צח) לאחיהם (מג) שבשדות. ומי עונה אחריהם אמן, (צט) הנשים והטף. ואם יש שם (ק) *יותר מעשרה, היתרים מעשרה יעלו ויברכו (קא) והעשרה עונים אחריהם (מז) אמן: כו' בפשעה

באר היטב

הכהנים, או לעמד באמצע בהכ"נ, מ"א. וט"ו כתב ה"מ פנה, דכיון שהארון הקדש מחבר לכתל היו כאלו היו הכהנים עומדים ממש סמוך לכתל כיון שעומדים סמוך לארון הקדש, וא"כ היו הכל לעדרי הכהנים, ע"ש. העומדים אצל הכתל דרומי או צפוני לא יתקנו פניהם לכתל אלא לצד הכהנים, דכעין פנים כנגד פנים, ט"ז: (מג) שבשדות. והא דלא אמרין דמברכים לנשים וטף כמ"ש א"ח"כ לענין אמן, דחתיבה כה הברכה את בני ישראל ולא בנות ישראל, ב"ח, עמ"א: (מז) אמן. כיון דהעונים כהנים לא חשבי

נוהגין שלא להסתכל קלל, ואפשר דעבדי זכר למקדש דהתם אפלו ראיה בעלמא הוי אסורה משום כבוד השכינה, מ"א: (מז) ובצדיהם. הינו עדרים שלפניו, אבל עדרים שלאחריהם כגון אותם העומדים בכתל מזרחי הארון הקדש בולט קצת לבהכ"נ והכהנים עומדים לפניו, אינן בכלל ברכה. וב"ח כתב בזה ה"מ, דעקשו כיון שכל א' קונה מקום בבהכ"נ חשובים אנוסים דאינו רשאי לילך ממקומו ולדחות חברו ממקומו, ע"ש. ואין זה מספיק, דיכולים לילך למקום הכהנים שהוא פניו או להתרחק מעט מכתל מזרחי, שיהיה בצדי

באר הגולה

ברכה, ואפלו אינו מספיק מידי בינים לבין הכהנים: (צד) אינם בכלל ברכה. דכעין דוקא פנים כנגד פנים⁹⁷, כמו שכתבנו לעיל בסעף קטן לו: (צה) אבל מלפניהם ובצדיהם⁹⁸ וכו'. פרוש, לא מפעיל אלו שהם מלפני הכהנים משוכים לעדרים, פשיטא דבכלל ברכה הם, (עד) אלא אפלו כנגד עדר הכהנים ממש, אפלו הכי בכלל ברכה הם, ועדרים שלאחריו כבר כתבנו דאינו בכלל ברכה. ולפי זה, אותן העומדים (עט) בכתל מזרחי, והארון הקדש בולט קצת לבית-הכנסת והכהנים עומדים לפניו, אינן בכלל ברכה. והב"ח הליץ בעצם, דעקשו שכל אחד קונה מקום בבית-הכנסת, חשובים כאנוסים, דאינו יכול לילך לדחות את חברו ממקומו: אבל אין זה מספיק, דבכל יוכל למצא מקום פניו לעמד בצדי הכהנים או באמצע בית-הכנסת על הבימה, או ברוח מערבית של בית-הכנסת [כן כתבו (עו) האחרונים]: (צו) אם הם אנוסים וכו'. אבל בלא אנוסים, אפלו עומדים בבית-הכנסת אלא שהם אחורי הכהנים, אינם בכלל ברכה, דמראים בעצמם שאין הברכה חביבה להם, מדלא הלכו לקבל הברכה פנים אל פנים⁹⁹: כה' (צז) כלם. הינו לכד משליח-צבור, (עו) שפאף שהוא כהן, הרי קמא לן לעיל בסעף כ' שדליח-צבור כהן ויש שם כהנים אחרים, לא ישא את פניו אף שהוא מבטח להחזיר לתפלתו, אלא יהיה הוא המקרא, וכמו שכתבנו לעיל בסעף קטן פז, דאם אין ישראל להקרות יכול כהן להקרות: (צח) לאחיהם שבשדות. ולא קאמר לנשים וטף, (עט) דלא חשבי לברכה לחודיהו, אבל גם הם בכלל הברכה: (צט) הנשים והטף. רוצה לומר, אם ישנם שם, (עט) ואם אינם שם, גם-כן נושאים בפניהם, דענין אמן אין מעכב את הברכה: (ק) יותר מעשרה וכו'. הטעם, דכיון שיש עשרה גדולים שיוכלו לענות אמן על הברכה, מוטב שיתקמו שניהם, ויהיו מקצתן עולין והעשרה יענו אמן: (קא) והעשרה עונים

וכיון שאינו ש"ץ יוכל לקרות כהנים בתם, וגם הש"ץ לא יאמר, כיון שלא יקרא הוא הפוסקים, והביאו הפרי"מגדים: * אבל מלפניהם ובצדיהם וכו'. עין במשנה ברוחה. ודע דאף-ע"פ שכתבנו דצדוין ממש הם בכלל ברכה כמו צדוין שלפניו, מכל מקום יש חלוק ביניהם, והוא, דבצדוין שלפניו צריך שיהיה פניו לצד מזרח דוקא, ובצדוין ממש שבמזרח דאינו מועיל לצד מזרח, דכנים נגד פנים ללפניו במזרח מ"אמור להם", כדאמר שאמור להכרוז, וזה לא שכיח כלל ששני אנשים ישבו בשניה ממש ומברכים וזה יהיה פניו פונה לצד מזרח וזה יהיה פניו פונה לצד מערב וכל זה למדתי מתורתו של רבנו בעל הש"ץ. ואף שיש לדחות קצת, מכל מקום האמת כן היא, אלא יצטרך פניו לצד דרום כדי שיהיו פניו נוטים נגד פני הכהנים. ואפשר דאפלו עומד בשניה עם פני הכהנים, דהינו פניו לצד מערב, גם-כן בכלל ברכה הוא, דזה הוא גם-כן בכלל באמנם כדרך שאמור אדם להכרוז, דמצוי כמה פעמים שבגני-אדם יושבים בשניה ומברכים: * אפלו מחצה של ברזל וכו'. עין באל"ה רבה שכתב, דלפי מה דאימת לעיל בסמ"נ נה סעף כ' לענין ענין קדוש וקדושה ואמן דכעין שלא יתא טנוף מספיק, הוא הדין בזה. והנה עתה שיצא לאור ספר האשכול מאתי שכתב בהר"א, אחר שהביא דעת רב אחאי גאון דטנוף מספיק, כתב וזה לשונו: וסו' לו, דוקא לענות אמן הוי הפסק, אבל לענין ברכה-כהנים לעם שבשדות שאינם צריכין לענות, לא הוי הפסק, עד כאן לשונו. ואולי כונת האל"ה רבה היא שצריך לענות אמן, כגון שעומד בצד בית-הכנסת או מבחוץ אף שהיה בסמוך לבית-הכנסת, ועין: * אם הם אנוסים וכו'. עין במשנה ברוחה, והוא מפרש רש"י. ודע דלפי זה נראה דהא דאמרינן בש"ס "עם שאחורי הכהנים" לאו דוקא, אלא דהוא הדין אם הוא בעיר וירושלם בכירו ואינו הולך לבית-המקדש, גם-כן אינו בכלל ברכה, ואפלו בירוה היה עומד נגד פני הכהנים, מדאין הברכה חשובה לפניו לבוא ולשמע, וכן משמע בשלהי ראש-השנה, דמדמה הגמרא ברכת-כהנים לדין התפלה, עין שם, ובתפלה בודאי לא מהני באפן זה, עין שם ב"ר"י, וכן משמע קצת בוסטה ל"ח עמוד ב בתוספות דבור המתחיל הא דאניסי, שלא חלקו בזה. ומה דאימת בטור-שלחן צריך דלפניהם ובצדיהם הם בכלל ברכה אפלו לא אניסי, הינו כשהוא עומד בסמוך לבית-הכנסת מבחוץ, ששומע הברכה והספיק להתברך, אף שלא היה אנוס בדרך, שיהיה יכול לבוא מבפנים, אף-ע"פ-כיון הוא בכלל ברכה, כיון שהוא עומד על-כפופים נגד פני הכהנים או בצדיהם, מה שאין כן בענינו שאינו רוצה לילך לשמע, הוא בכלל עם שאחורי הכהנים: ולא נקט המקרא אחורי הכהנים אלא לרבותא, דאפלו הוא בבית-הכנסת ועונה אמן אינו בכלל הברכה, כיון שהוא אינו רוצה לבוא נגד פניהם בדת וכדפרש רש"י. ולעניות דעתי דגם רש"י רמז לזה דבור המתחיל דלא אניסי, ופרש: העומדים בבית-הכנסת וכו', וכן משמע קצת בטור כמה שכתב: למי מברכין? לאחיהם שבצפון ובדרום, והלא זה הענין קאי על אחיהם שבשדות דאניסי, וירוש דצפון ודרום הם בכלל צדיהם שהוא כמו לפניהם, ואפלו הכי א' לא אניסי לא היה בכלל ברכה מדאינו משה אנו לבוא לשמע ברכה, וזען בפרישה, ולעניות דעתי בכונה כתב הטור כן, ואף שמששחיות דברי הפוסקים משמע לכאורה שלא כדברינו, אכן עקר הדברים מוכיחים כמו שכתבנו, ובפרט הסוגיא דסוף ראש-השנה ה"ג, ויש לישב אף דברי הפוסקים על הדרך שכתבנו, ואחר-כך מצאתי במאירי בוסטה שמשמע כמו שכתבנו: * יותר מעשרה. מלשון זה משמע אפלו יש רק אחד-עשר והינו עם הש"ץ. והאמר מברך והעשרה יענו אמן והינו דש"ץ מצטרף גם-כן עם התשעה העונים אמן, אם הוא בטוח שחזור לתפלתו דרשאי לענות אמן, כמו שכתבנו

שער הציון

(עז) הקמת הפוסקים: (עט) בפרישה רוצה לתדש דבר, דאותן העומדים בדרום או בצפון, אפלו הם עומדים בראש קהל דרום או צפון, שעל-ידיהן מפילא הם עומדים בצדוין של אחורי הכהנים, אפלו הכי בצדוין דמי, ולדידה לא מקרי צדוין שלאחריו רק אם עומדים בכתל מזרחי: אבל לא משמע כדבריו בשאר פוסקים: (עו) המקרא-אברהם ונדר-החיים ושלחן-שלמה ומי-אדם ומגן-אבורים וש"א, דלא כט"ז: (עז) נהר-שלום ופרימגדים וכן מוכח מהג"ר: (עח) אחרונים: (עט) עלת-תמיד ופרימגדים ונדר-החיים, ומשמע מדברי כלם שאין דקטם כהנהת הגאון רבי עקיבא איגר:

הַלְבוּת נְשִׂיאת כְּפִים סִימָן קַבָּה

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה יותר]

מה שאין פן אם יצלה רק אָהָד, לְדַעַת אֵינָה פּוֹסְקִים הוּא רַק מִצְנֵת עֲשֵׂה מְדַרְבְּנָן⁽¹⁰⁰⁾ וכו', וְהַכֵּהן הוּא הַמְקַרָא⁽¹⁰¹⁾.

100) היא שיטת רבינו פרץ (הובא בטור) שבכהן אחד אין מצוה מדאורייתא, וכדברי הפוסק "אמור להם", שמשמע דוקא לרבים. וכתבו התוס' (מנחות מד, א ד"ה כל) שאף לדעה זו יש על כל פנים מצוה מדרבנן.

101) ובאופן זה דעת השו"ע הרב (סלי"ח), שלא יאמר הכהן המקריא חיבת 'כהנים', וכדי שלא יעברו העשרה שאינם עולים בעשה [אכן הביה"ל לא הזכיר זאת, ואולי משום שלדעתו בלאו הכי נשיאת כפיים באופן זה אינה אלא מדרבנן].

[משנ"ב ס"ק קב]

וְאֵינּוּ מְאָזִין⁽¹⁰²⁾.

102) ומטעם זה אם שמע קדיש או קדושה וברכו או שאר ברכות באמצע ברכת כהנים, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"י ה"ד) שלא יענה אחריהם, שהרי המלך מברכו. ואינו דומה לעומד בקריאת שמע או תפילת שמונה עשרה, שמפסיק לשמוע קדיש וקדושה, כיון שקריאת שמע ותפילה עבודות המלך הן, ואף קדיש וקדושה עבודות המלך הם, אבל ברכת כהנים אינה רק עסק בעבודת המלך, אלא המלך בעצמו מברכו, ואיך לא יאזין לברכה.

ואף אם התפלל במנין אחר וכבר שמע ברכת כהנים, ונכנס לבית הכנסת בשעה שנושאים הכהנים את כפיהם, כתב הבן איש חי (פרשת תצוה סעיף יט) שיעמוד וישמע ברכת כהנים ולא יצא עד שיסיימו.

ואם הוא עוסק בתורה, דעת הגרש"ז אויערבך (ברכות הורי סי' א ס"ה הע' יב, הליכות שלמה תפלה פ"ט ה"ו) שבכל זאת יפסיק מלימודו ויעמוד כנגד הכהנים לקבל הברכה, אלא שלא יבטל משום כך תלמוד תורה דרבים. וכן אם לומד תורה בעיון, וההפסקה תגרום להפרעה בהמשך לימודו, כתב הבית ברין (בספר חיי אדם כלל לב ס"ק קמו) שאינו צריך להפסיק.

[משנ"ב ס"ק קג]

וְאֵלֶּיָהּ רַבָּה מְגַמְגֵם גַּם בְּנֶה, עֵינַי שָׁמַיִם⁽¹⁰³⁾.

103) ובטעם הדבר כתב, שיש לחוש שמא לא ישמעו הכהנים את המקרא, שיתרי קלי לא משמעתי, ועוד, מכיון שאין זו שעת הברכה, אין תועלת באמירת הפסוקים.

[משנ"ב ס"ק קד]

דְּאֶפְלוּ קָבֵר סִימָן כָּל בְּרֻכּוֹתָיו גַּם כֵּן עוֹבֵר בְּלֹא⁽¹⁰⁴⁾.

104) ואם אין הברכה שמוסיף סמוכה לברכת כהנים, נראה מדברי הפרי מגדים (פתיחה כוללת חלק א אות לו) שאינו עובר ביבול תוסיף [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ס)].

[משנ"ב ס"ק קה]

דְּלֹא שִׁינָן יְבִיל תּוֹסִיף בְּעֲשֵׂית הַמְצִיחַ שְׁתֵּי פְעָמִים⁽¹⁰⁵⁾.

105) כן כתבו התוס' בראש השנה (טו, ב ד"ה ותוקעים), וכן כתבו לענין התקיעות שמוסיפים בראש השנה על התקיעות המחויבות מעיקר הדין.

[משנ"ב ס"ק קה]

עוֹבֵר מְשׁוּם יְבִיל תְּגַרְעֵ⁽¹⁰⁶⁾.

106) ואם החסיר מילה אחת, כתב הערוך השלחן (ס"ג) שלא יצא ידי חובתו, משום ש'כה תברכו' הוא לעיכובא.

וכן כהן המתחיל לברך ברכת כהנים קודם הלילה ומסיימה לאחר צאת הכוכבים, כתב בספר עמק ברכה (נשיאת כפים סי' ו) שיעובר על 'בל תגרע' שכיון שאינו יוצא בברכה אחר צאת הכוכבים, הרי זה כמחטר ברכה.

[משנ"ב ס"ק קו]

וְכַנְבֵּל בְּסַעֲרֵי ג⁽¹⁰⁷⁾.

107) שם כתב השו"ע שאפילו אם אמרו לו לעלות, אינו עובר. וכתב הפמ"ג (א"א ס"ק ג) שמימי יש עליו חיוב מדרבנן לעלות, וכן נראה מלשון השעה"צ כאן (ס"ק פד).

[משנ"ב ס"ק קא]

כָּל פֶּעַם שְׁנוֹשָׂא כְּפָיו הוּא מְקַרְף⁽¹⁰⁸⁾ וכו', וְיִגְמַר תְּפִלְתוֹ⁽¹⁰⁹⁾ וכו', אֵינּוּ פּוֹסֵק מִתְּפִלְתוֹ⁽¹¹⁰⁾ וכו', צָרִיף לְעַקֵּר רַגְלָיו קֶצֶת בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה⁽¹¹¹⁾.

108) מקור הדין הוא בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' יב), ולמד כן מנשים במצות עשה שהזמן גרמא. שאף על פי שאינן מחויבות בדבר, מי"מ כיון שמכניסות את עצמן בחיוב, הרי הן מברכות, קל וחומר הכהן. והמנחת חינוך (מצוה שעח) דימה דין זה לתפילין, שחייבה התורה להניחן רק פעם אחת ביום [וכמו שכתב בביה"ל לעיל (סי' לו ס"ב ד"ה מצות)]. ואף על פי כן בכל פעם שמיניחן באותו יום מקיים מצות עשה ומברך עליהן, כפי שנפסק בשו"ע לעיל (סי' כה ס"ב).

109) ובטעם הדבר שלא יסיים הכהן את תפילתו על הדוכן, כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' רלו) שצריך שתהיה כל התפילה במקום אחד ולא בשני מקומות.

ואם שהה בברכת כהנים כשיעור שיכול לגמור את כל התפילה, כתב הא"ר שחזור לראש התפילה, אבל הפמ"ג (א"א ס"ק מ) כתב שאינו הפסק, שנשיאת כפיים היא מעין התפילה.

110) ואף שאמר הש"ץ 'כהנים' אינו מחויב לעלות, ובטעם הדבר כתב הרדב"ז (ח"ד סי' אלף שסד) שאין כוונת הקורא 'כהנים' על המתפלל שמונה עשרה.

111) ואופן עקירת רגליים באמצע התפילה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי"ק עז).

ולענין האם מועילה עקירה קודם ברכת 'רצה', ראה מה שכתבנו לעיל (סי"ק כה).

[משנ"ב ס"ק קב]

מְכַל מְקוֹם אֶפְסָר דְּהַעֲמִידוּ חֲכָמִים דְּבְרִיהֶם אֶפְלוּ בְּמָקוֹם עֲשֵׂה⁽¹¹²⁾ וכו', וְבִלְאֹל הָכִי אֶסוּר כָּלל גְּנוּי לְהַפְסִיק בְּתְפִלָּה⁽¹¹³⁾.

112) וכן כתב לעיל (סי"ק יב) שהפסולים לעלות לדוכן אפילו מדרבנן, אינם צריכים לעלות, ואינם עוברים בעשה, שהרי אינם נמנעים מצד עצמם אלא חכמים מנעו אותם, ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. וכתב המאמר מרדכי (סי"ק לח) שכיון שאסרו חכמים להלך בתוך תפילת שמונה עשרה, וכל שכן שאסור לומר ברכות ותפילות בתוך התפילה, נמצא שכהן זה פסול הוא מדרבנן לעלות ולישא את כפיו.

113) אבל אם עומד באמצע קריאת שמע כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' סד), שאם יש שם כהנים אחרים יצא לחוץ כשיגיע הש"ץ לרצה, ואם אין שם אלא הוא, כבוד הציבור שלא יצא אלא נושא את כפיו, שהרי הוא כמשיב מפני הכבוד, ולכתחילה יזהר על כל פנים לסיים את הפרשה שבה הוא אוהו, וכן כתב הכף החיים (סי' סו סי"ק כו). מאידך, בשו"ת רב פעלים (ח"ג סי' ד) מבואר, שאף כשיש כהנים אחרים יכול לישא כפיו באופן הנוכח [וראה שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ז], וכן דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פייט הע' סא).

ואם עומד בפסוקי דמורה, כתב בסידור יעב"ץ שאם קראו לו לעלות לדוכן יעלה, וכן כתב בכף החיים (סי' נא סי"ק כה). ודעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פט"ז הע' לא), שיכול לישא כפיו אף אם לא קראוהו לעלות.

אמנם, את הידיה רצון' שלפני ברכת כהנים ואחריה, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"י ה"ה) שאין לומר, ואפילו אם הוא באמצע פסוקי דמורה.

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

באר הגולה ז

ת ראש השנה חכ
א שם ב הגהות
מינוני ונדרים
ג מקור כד

שמכריזין (קב) אין לומר שום (מה) פסוק, אלא ישתקו ויכוננו לברכה: הגה ומפל מקום עכשו שהפנהנים מאריזין הרבה בנגונים נהגו גס'רן לומר פסוקים, וכמו שנתבאר לעיל סימן נו לענין 'ברכו', אף יותר טוב (קג) שלא (מו) לאמרם (ד"ט): **כז** (קד) כהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים, (קה) *ואם הוסיף עובר על 'בל תוסיף': **כח** כהן שנושא כפיו, ואתרפף ה'לף לבית הכנסת אחר ומצא צבור שלא הגיעו לברכת כהנים, (קו) יכול לשא את כפיו פעם (מו) אחרת: **כט** כהן שלא התפלל עדין ומצא צבור מתפללין. (קז) נושא כפיו ואין התפלה (מח) מעכבתו: **ל** *מי שיש לו

באר היטב

בכציר מיו"ד, משא"כ בסעף א ה'עונים ישראלים, אפלו בכציר מיו"ד סיג, ועין ט"ז: (מה) פסוק, וכתבו החוספות פרק אי"נ דע"ג דמאן דתוא חלמא אומר רבש"ע וכו', משום סנה התירו שפא צריך רפואה לחלמה. ובתרומת הדשן כתב דמה שאמר רבש"ע וכו' הינו דוקא בשעה שמתאריזין בכ"ף של ושמקרה וכו' ובלמ"ד של שלום: (מו) לאמרם. וכ"כ מ"ע סי' צה וכ"כ הפ"ח וע"ת ופרי"ח ושכנה"ג, וכתב המ"א דהאמרן יאמרן בשעה שהתנו מקרא התבה, וכ"כ הש"י. אף ראיתי שצוריה, שהמוציא צוהין הפסוקים בקול גדול ואח"כ חוזרין וצוהין מתברך עד התבה שעומד בו, ולא יכול

בכציר מיו"ד, משא"כ בסעף א ה'עונים ישראלים, אפלו בכציר מיו"ד סיג, ועין ט"ז: (מה) פסוק, וכתבו החוספות פרק אי"נ דע"ג דמאן דתוא חלמא אומר רבש"ע וכו', משום סנה התירו שפא צריך רפואה לחלמה. ובתרומת הדשן כתב דמה שאמר רבש"ע וכו' הינו דוקא בשעה שמתאריזין בכ"ף של ושמקרה וכו' ובלמ"ד של שלום: (מו) לאמרם. וכ"כ מ"ע סי' צה וכ"כ הפ"ח וע"ת ופרי"ח ושכנה"ג, וכתב המ"א דהאמרן יאמרן בשעה שהתנו מקרא התבה, וכ"כ הש"י. אף ראיתי שצוריה, שהמוציא צוהין הפסוקים בקול גדול ואח"כ חוזרין וצוהין מתברך עד התבה שעומד בו, ולא יכול

באור הלכה

במשנה ברורה סעיף קטן עא. ולכאורה הלא באפן זה מוטב היה שיעלו כלם, ויענו אמן הנשנים והשף, דייקונו הפנהנים מצות עשה דאריקתא של נשיאת כפים, מה שאין כן אם יעלה רק אחד, לדעת איזה פוסקים הוא רק מצות עשה מדרבנן¹⁰⁰, אבל באמת זה אינו, דבניין דין, לפי מה שכתב הפרי"מגרי"ם, כל עקרו של הנשיאת כפים הוא רק מדרבנן בעלמא, דהרי אין כאן שום ישראל האומר לו לברכו ונמה דכתיב "אמרו להם", ותרגום אנגלוס: כד יימרו להו, הוא רק כד יימרו ישראל, או אפלו התקרא כהן בשליחותו ישראל שיהיה שם, מה שאין כן כאן שכלם כהנים והכהן הוא התקרא¹⁰¹. ומפל מקום אפתי צריך עיון: * ואם הוסיף וכו'. לכאורה נראה דדוקא אם גם זה היה בפרשת כפים, וכתאי גונא הם הדברים המעכבין בנשיאת כפים, וכמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה בסעיף יד, זה מקרי הוספה על המצוה, מה שאין כן בשבדך שלא בנשיאת כפים או שלא בהתחלת פנים וכתאי גונא, זה אין מקרי הוספה כי אם ברכה בעלמא, וכן כתב בשלחן ערוך הגר"י, עין שם, וכן מוכח בחושב' רשב"א סנה ל"א דדוקא בפרשת כפים, עין שם: ומסתמא הוא הדין שארי דברים המעכבין בנשיאת כפים, דמאי שנא. אמנם מדברי הרמב"ם משמע שלא בדרבניהם, שהרי כתב בפרקי יד מהלכות תפלה דין יב וזה לשונו: אין הפנהנים רשאים בכל מקום להוסיף ברכה על שילשת הפסוקים, כגון "ה' אלהי אבותכם יסוף עליכם" וגו' וכיוצא בה, לא בקול רם ולא בלחש, שנאמר "לא תספו על הדבר" וגו', עד כאן לשונו. הרי דלדידה עוברים על כל תוסף כשמבדך בלחש, אף על גב דקול רם הוא לעכובא, כמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה סעיף יד, ומסתמא דלדידה הוא הדין בלא פרשת כפים וכתאי גונא גם כן עובר, וצריך עיון: * מי שיש לו מום וכו'. עין ט"ז שכתב דכל נהיה שאינם

משנה ברורה

וכו'. דאף על גב דתקומא לן לעיל בסעף א דנשיאת כפים בעשרה והכהנים מן המנגן, ונמצא שאין כאן עשרה עונים ואפלו הכי שפיר דמי? שאני התם דכיון דעקר ברכת כהנים על ישאל נאמר, חשיבי אפלו בפחות מעשרה, (פ) ואפלו יש שם רק ישראל אחד, כלם עולים לדוכן ומכריזין לישאל זה, מה שאין כן בפדון דין שכלם כהנים, לא חשיבי לברכס לחודיהו אלא אם כן יש עשרה שיקבלו הברכה ויענו אמן: **כו** (קב) אין לומר וכו'. דכלום יש עבד שמכריזין אותו ואינו מאזין¹⁰²: **כז** (קג) שלא לאמרם. וכן כתבו האורונים דכן עקר. וכתבו הפני אברהם והש"י, דהאמרן יאמר בשעה ששליח צבור מקרא את הפנהנים, ואליה רבה מנגמם גם בזה, עין שם¹⁰³, וכן הנהיה הגר"א שלא לאמרן [מעשה רב]. ומפל שכן שיש לזהר לומר הפסוקים בקול, כמו שעושי' הקמון, ובפרט מה שחוזרין המלות מתבת "ברכה" ולהלן, וזהו טעות, שלא נזכר בשום מקום מנהג זה [א"ר]: **כז** (קד) כהן אינו וכו'. לשון הגמרא: שלא יאמר הואיל ונתנה תורה רשות לברך, אוסיף ברכה אחת משלי, כגון "ה' אלהי אבותכם יסוף עליכם ככם אלף פעמים" וגו', תלמוד לומר: "לא תספו". ומסיק שם הגמרא, דאפלו קבר סיס כל ברכותיו גם כן עובר בלאוי¹⁰⁴, וכל שכן אם הוסיפה באמצע הברכות. ודוקא להוסיף פסוק אחר אסור, אבל לומר ברכת

כהנים כמה פעמים אינו משום 'בל תוסיף', דלא שוף 'בל תוסיף' בעשית המצוה שתי פעמים¹⁰⁵ [אחרונים]: (קה) ואם הוסיף וכו'. והוא הדין אם גרע מהברכות, עובר משום 'בל תגרע'¹⁰⁶: **כח** (קו) יכול לשא את כפיו. פנזכר לעיל, דליכא בל 'תוסיף' בעשית המצוה שתי פעמים, ומפל מקום (פל) חייבא ליכא עליו, פיון שכתב נשא כפיו ביום זה, וכנ"ל בסעיף ג¹⁰⁷. ועין לעיל במשנה ברורה סעיף קטן יא, דאף על גב דאינו מחיב לשא כפיו כמה פעמים ביום אחד, מכל מקום כל פעם שנושא כפיו (פג) הוא מכבר¹⁰⁸ "אשר קדשו בקדשותו" וכו'. כהן המתפלל שמונה עשרה, אם אין שם כהן אחר בבית הכנסת, צריך להפסיק (פג) ולעלות לדוכן כדי שלא תהטבל הנשיאת כפים, ואחר שיגמרו הנשיאת כפים ירד מהדוכן ויגמרו תפלתו¹⁰⁹; ואם יש שם כהן אחר, אינו פוסק מתפלתו¹¹⁰, אם לא שאמר לו עלה לדוכן או טל נדיף, דאז אפלו יש שם כהנים אחרים (פד) צריך להפסיק ולעלות. וכל מקום דמפסיק בתוף התפלה כדי לעלות לדוכן, צריך לעקר רגליו קצת בתוף התפלה¹¹¹ כשאומר השליח צבור "רצה", אבל אם לא עקר רגליו כשאומר השליח צבור "רצה" אינו נשאי לעלות [מ"א בשם רדב"ז ושו"א]. אמנם האליה רבה מפסק בעקר התר זה של הפסק באמצע התפלה אפלו באמרו לו עלה, דאף על גב דתפלה דרבנן היא, מפל מקום אפשר דהעמידו חכמים דבריהם אפלו במקום עשה¹¹², וכן דעת הגאון זע"ף בסדרו, שלא להפסיק באמצע התפלה לנשיאת כפים כשעומד בברכה אחרת, אם לא שהגיע התפלתו למקום ברכת כהנים, שאז דעתו שמתר לו לעקר רגליו ולעלות לדוכן, שובמקום זה לא מקרי הפסק, שהוא מעין "שים שלום" [והנה כשממשער בתוף התפלה שיגיע אז לאותו מקום בשנה עם הש"ץ, צריך לזהר לעקר רגליו קצת לצד הדוכן בעת שמתחיל הש"ץ "רצה", וכמו שכתבנו למעלה]; וגם זה דוקא אם הוא מבטח שלא תטרף דעתו ויחזור לתפלתו, ובקלאו הכי אסור בכל גוני להפסיק בתפלה¹¹³, וזה תכן דבריו שם, עין שם: **כט** (קז) נושא כפיו. ואם וראה שששעלה לדוכן

שער הציור

(פ) אחרונים: (פא) ואפלו באותו צבור גופא שנושאין פנים בשחרית ומוסף בשבת יום טוב, מכל מקום לית עליו חייבא מן התורה לעלות בכל פעם, עליה"כ לענין ברכה פשוט צריך לברך בכל פעם, ואין פוצה פה ומצפצף, עין שם בתשובת מהר"ם מינן סימן יב: (פב) פרי מגדים במינן זה: (פג) דוקא אם מבטח לו שיחזור לתפלתו, ואם אין מבטח, לא יפסיק, כמו בשליח צבור; ואם אמרו לו קום "רצה" עלה צריך לעלות, דעובר בעשה [פמ"ג]: (פד) ואפלו אין מבטח צריך להפסיק ולעלות אם אמרו לו, משום דעובר בעשה אם אינו עולה [דה"ח]: